

ТОПОНІМИ ГОЛОГОРО-КРЕМЕНЕЦЬКОЇ ГРЯДИ ТА МАЛОГО ПОЛІССЯ, ЯКІ ПОВ'ЯЗАНІ З ГОСПОДАРСЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ НАСЕЛЕННЯ

В статті проаналізовані топоніми Гологоро-Кременецької гряди та Малого Полісся, які пов'язані з господарською діяльністю населення. З'ясовано, що на Малому Поліссі географічні назви відображають природні особливості місцевості і зовсім зрідка – імені людей. А на Гологоро-Кременецькій гряді навпаки, місцевості суцільного землеробського освоєння закріплювали за собою імена поселенців та землевласників.

Ключові слова: *топоніми, генезис, географо-топонімічні райони, Гологоро-Кременецька гряда та Мале Полісся.*

Постановка проблеми. Генезис та еволюція власних назв географічних об'єктів здавна цікавили людину. Витоки цієї зацікавленості заглиблюються у античність та середньовіччя. До кінця 19 століття розвідки географічних назв були частиною пізнання оточуючого людину світу, частиною, що супроводжувала весь час істориків, воїнів, палігримів, купців, географів – першовідкривачів і дослідників terra incognita. Із кінця 19 століття розпочинаються цілеспрямовані наукові пошуки та вивчення походження, смислу та загальних закономірностей формування сукупності географічних назв. Дослідниками в різних напрямках наукового пізнання світу зверталася увага на характерні риси в поширенні топонімічних явищ, а саме: схожість та повторюваність кінцевих елементів в назвах річок та поселень територій, на відбитті природних та соціальних умов в географічних назвах, на багатстві і мотивах для називання об'єктів оточуючого світу.

Актуальність теми. Наше дослідження присвячено вивченню топонімії Гологоро-Кременецької гряди та Малого Полісся, які пов'язані з господарською діяльністю населення, де збережені унікальні архаїчні джерела для визначення часу і напрямків заселення цієї частини України, яка не тільки не була об'єктом топонімічних досліджень, але й не використовувалася як об'єкт спеціальних ґрунтовних розвідок. Саме тому вивчення Топоніми Гологоро-Кременецької гряди та Малого Полісся, які пов'язані з господарською діяльністю населення вважається актуальним і таким, що потребує подальших досліджень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження топоніміки України до недавнього часу здійснювалося в основному за певними територіями, найчастіше – окремими адміністративними одиницями – областями. Дослідженню топонімії Дніпропетровської та Полтавської областей присвятив свої праці К.Цілуйко, назви населених пунктів Закарпаття стали предметом кандидатської дисертації К.Галаса, Львівщини – Є.Черняхівської, а дослідженню топонімії Буковини (Чернівець-

кої області) присвятив свою докторську дисертацію Ю.Карпенко. Топонімічна робота проводиться і в інших містах України: Дніпропетровську (І.Сухомлин), Донецьку (Є.Отін), Запоріжжі (О.Волок, В.Фоменко), Луцьку (В.Покальчук.); у Тернополі (Д.Бучко "Ойконімія Покуття", 1992); у Чернівцях (Я.Редьква "Гідронімія Західного Поділля", 1998); у Луцьку (Л.Василіук "Фізико-географічна зумовленість топонімії Волинської області", 2000) та ін.

Метою публікації є з'ясування фізико-географічних закономірностей формування топонімікону Гологоро-Кременецької гряди та Малого Полісся, виділення природно-топонімічних районів та встановлення зв'язку географічних назв які пов'язані з господарською діяльністю населення краю.

Виклад основного матеріалу: Дана територія лежить на перехресті давніх важливих торговельних шляхів, що йдуть зі сходу, з Європейської частини на захід, з півночі – з Білорусі та східної частини Польщі, на південь, у прикарпатські райони України, а також у Румунію та Угорщину. Через територію проходить зручний залізничний зв'язок з європейськими країнами та іншими державами Центральної Європи.

Топонімія Гологоро-Кременецької гряди та Малого Полісся має ряд своєрідних рис, які зумовлені як особливостями природи і господарства краю, так і складною багатостраждальною його історією. Під впливом певних природних умов топонімікон складається з окремих територіальних топонімічних систем. На даній території сформувалися дві відособлені топонімічні системи – Гологоро-Кременецька гряда та Мале Полісся. Мале Полісся являє собою обширну понижену рівнину, розташовану між Волинською височиною з півночі і Подільською з півдня. Це територія з поліськими формами природи, яка вклинилась у середину Західно-української лісостепової фізико-географічної провінції. Таким чином на північ і на південь від Малого Полісся розміщений лісостеп. Причиною такого парадоксального явища у природі є рівнинний рельєф

Малого Полісся, який по висоті над рівнем світового океану знаходиться нижче рівнів оточуючого середовища – Волинської височини на півночі, Подільської височини на південному сході та Розточчя на південному заході [5].

В плані вона має майже трикутну форму з розширенням на заході 50-70 км і звуженням на сході до 5-6 км. Загальна довжина рівнини становить понад 250 км. Площа близько 8000 км². Більша сторона Малого Полісся розміщена з північного боку, а протилежний від неї кут досягає старовинного поселення Звенигород Перемишлянського району Львівської області (49°14' пн.ш., 27°17' с.д.), яке знаходиться в десяти кілометрах з північно-західної сторони гори Камули (471 м.) – найвищої гори Подільської височини та всієї Східно-Європейської височини. Східний кут цього “трикутника” досягає міста Острог Рівненської області (50°19' пн.ш., 26°37' с.д.), де ріка Вілія впадає в ріку Горинь (праву притоку Прип'яті). Західний кут цього “трикутника” знаходиться у місті Томашув-Любельські на території Польської республіки (50°33' пн.ш., 23°24' с.д.). В цьому місті бере початок ріка Солокія (ліва притока Західного Бугу).

На відміну від Малого Полісся, Гологоро-Кременецький уступ характеризується значним підняттям верхньокрейдових сірих мергелів, які фіксуються на висотах 380-400 м. Враження низькогір'я північна вододільна окраїна Поділля справляє лише з боку Побужжя. Частина Гологоро-Кременецького уступу під назвою Вороняки починається на схід від Золочівської улоговини. У цілому північно-східна ділянка Гологоро-Кременецького уступу значно розчленована верхів'ями Ікви, Горині, Вілії.

Отже, Гологоро-Кременецький кряж – крайня північно-західна найбільш підвищена частина Подільської височини у межах Львівської, Тернопільської і частково Рівненської області. Це високо піднята (понад 400 м.) вододільна смуга північного краю Поділля.

Подільська височина заходить на територію Львівської області вздовж лінії Кременець-Золочів-Водники-Львів. Північно-західним продовженням Подільської височини, зокрема Подільського плато, є Розточчя. Воно разом з північно-західним хребтом Подільської височини (Гологоро-Вороняцький хребет) є вододілом між притоками Сяну на заході, Дністра на півдні, Західного Бугу на сході. Отже, Розточчя є частиною головного європейського вододілу між басейнами рік Чорного та Балтійського морів.

В північній частині Львівської області (в межах Сокальського району) закінчується Волинська височина. Тут вона круто обривається своєю південно-західною частиною до Верхньобузько-Стирської рівнини.

Границями досліджуваного регіону є на заході – Польська республіка, півночі – Волинська область, півдні – Тернопільська область, хоча специфічні риси даної топонімічної системи органічно продовжуються в топонімії Холмщини, Підляшшя і т.д. Наявність української топонімії на території Польщі пояснюється проходженням там давньої етнічної межі українського народу, збереженням української мови і, зрозуміло, українського топонімічного фону. Вивчаючи поширення української мови на теренах Польщі, сучасний польський дослідник Михайло Лесів описав її у лемківській, бойківській, надсянській, наддністрянській, холмсько-волинській та підляській діалектних формах. Важливе місце в дослідженнях М.Лесіва займає також опис та мовознавчий аналіз місцевих власних назв і, передусім, мікротопонімії та гідронімії.

Між топонімічними системами Гологоро-Кременецької гряди та Малого Полісся спостерігаються значні відмінності. Найхарактернішою особливістю досліджуваного топонімікону є наростання в напрямку з півночі на південь питомої ваги назв, утворених від апеллативів (в основному народних географічних термінів): від 25% - на Малому Поліссі, до 70% - на Гологоро-Кременецькій гряді.

Фізико-географічні умови Гологоро-Кременецької гряди та Малого Полісся зумовили формування тут окремих географо-топонімічних районів.

Мале Полісся – це рівнинна низовина, яка подекуди урізноманітнюється дещо піднятими місцевостями, горбами і грядами льодовикового, водно-льодовикового, еолового та денудаційного походження, окремими валунами, долинами тощо. Дубово-соснові ліси, луки, болота, піщані-слабопідзолисті ґрунти Малого Полісся нагадують Волинське Полісся, але тут є істотні відмінності в тектонічній будові, палеогеографії території, в кліматичних і ґрунтових умовах. Західна частина Малого Полісся розташована у Галицько-Волинській западині, а східна – на Волино-Подільській плиті. На поверхню в основному виходять верхньокрейдові тріщинуваті породи. Майже водонепроникаюча глиниста кора вивітрювання в значній мірі сприяє заболоченню території атмосферними опадами, стік яких утруднюється через низинне положення цієї території [5]. На території Малого Полісся своєрідний і

грунтовий покрив. Переважають дерново-підзолисті, лучні і болотні ґрунти. Найбільше поширені дерново-слабопідзолисті оглеєні ґрунти, які займають плоскі понижені слабодреновані міжрічкові долини. Ще більш низькі і погано дреновані місця, з близьким заляганням до поверхні ґрунтових вод, зайняті дерново-глеєвими ґрунтами, піщані горби – дерново-слабопідзолистами. У місцях виходу крейдових мергелів утворилися характерні для Малого Полісся дерново-карбонатні ґрунти, які характеризуються високим потенціалом врожайності. У долинах рік сформувалися дернові, лучні, лучно-чорноземні, лучно-болотні і торфово-болотні ґрунти. Останні використовуються в основному під сінокоси і пасовища. Сірі лісові ґрунти і чорноземи опідзолені трапляються в південно-західній частині території, де розташовані гряди, покриті лесовидними суглинками.

Рослинний покрив Малого Полісся зберігся значно краще, ніж в інших областях. Ліси, луки і болота займають до 60% площі. Сосна – основна деревна порода, на вершинах піщаних горбів і параболічних дюн виростають чисті сухі соснові бори. Найбільш поширені субори, в яких крім сосни росте дуб, осика, береза, вільха чорна та іноді граб. На більш збагачених ґрунтах, тобто на торф'яниках – вологі і сирі низькорослі соснові бори, зустрічаються вільхові ліси (чорна вільха, сосна, дуб, іноді граб). Луки займають більше 28% площі земельних угідь, вони чергуються з болотами (до 3% площі земельних угідь). Часто болота покривають великі площі, мають значні запаси торфу, при правильному осушенні та освоєнні можуть перетворитися у високоврожайні угіддя кормових культур, а торф може використовуватися як паливо і добриво. Але з наших експедицій, які були на території, ми побачили, що більшість боліт осушено, тобто проведена меліорація, але вона на більшості території виявилась неефективною. Тобто ці площі або не використовуються, а якщо й використовуються то в основному як сінокоси тощо. У топонімії переважає народна географічна термінологія, пов'язана з лісами, болотами, річками та озерами. Зустрічаються дуже давні, праслов'янські назви, а також назви часів балто-слов'янської спільності.

Гологоро-Кременецька гряда з висотами 450 м. простягається від с.Романове на північний схід до м.Золочів, має як і Львівська, асиметричну будову, своїм високим і крутим схилом повернена до Грядового Побужжя.

Вздовж північного краю області Розточчя і Опілля розташовані структурно-денудаційні

височини Розточчя і Гологори – лісові масиви з висотами 400 м. і більше, з малим лісовим покривом, значною кількістю заселення території (до 35%), з переважанням в основному сірих і темно-сірих лісових ґрунтів.

Гологори покриті в основному дубово-буковими, дубово-грабовими лісами, у великій кількості поширені лукові комплекси з характерними для цих місцевостей поширення реліктових степових і гірських трав'янистих представників. Гологори широким залісненням розділені на декілька масивів. Природні умови тут сприятливі для ведення сільського господарства.

Ландшафти південно-західної частини Малого Полісся та Гологоро-Кременецької гряди характеризуються поширенням тут лесовидних суглинків, які є материнською породою ґрунтів чорноземного типу, зовсім не властивого поліським ландшафтам. Таким чином, регіон має надзвичайно сприятливі для землеробства ґрунтово-кліматичні умови. Землеробське освоєння території впливало і на топонімічні процеси, закріплюючи за земельними ділянками імена їх власників.

З урахуванням фізико-географічних і топонімічних особливостей території у Гологоро-Кременецькій гряді та Малому Поліссі, яка розташована в межах області Волино-Подільської височини, виділено такі географічно-топонімічні райони: Сокальсько-Торчинський; Мізоцький; Ратинський; Буго-Стирський; Бродівський; Острозький; Пасово-Побужський; Львівський; Гологоро-Кременецький.

В межах районів також спостерігаються відмінності між окремими місцевостями, але в цілому вони формувалися під дією одних і тих же закономірностей, мають спільну історію встановлення, відображають характерні природні та соціальні явища.

Господарська діяльність населення Гологоро-Кременецької гряди та Малого Полісся здійснювалось у різних природних умовах, що мало на неї неабиякий вплив. Вести землеробство на Малому Поліссі було надзвичайно важко через надмірну зволоженість ґрунту, тому населення займалося в основному, скотарством, рибальством, мисливством, збиральництвом. Вирощувати сільськогосподарські культури – це означало вести постійну боротьбу із заболоченням. Поля влаштувалися на клаптиках відносної сухі, яка вкривалося рівчачками для відведення води – складною системою “загонів”[2]. Топонімія Малого Полісся як у дзеркалі відбиває характер землеробського використання кожної відвойованої в болотах ділянки суші: (хх) Нивки, Довга Нива (х),

Крива Нива (хх) тощо. Врожаї на цих ґрунтах були дуже низькими, по краях загонів культури викисали. Хліба тут завжди не вистачало. Вижити допомагало рибальство та мисливство, а також збирання ягід, грибів тощо. Тому на Малому Поліссі в основному відображаються природні особливості місцевості і зовсім зрідка – імена людей. На Гологоро-Кременецькій гряді навпаки: місцевості суцільного землеробського освоєння закріплювала за собою імена поселенців та землевласників. Ця закономірність є головною закономірністю топонімії даного регіону.

Велику роль у господарстві давньої України відігравало бджільництво. “Воно зачалось “видиранням” меду диких бджіл, що гніздилися в дуплах дерев”. З часом почали вирубувати порожнечі в зрубаних колодах і ці колоди прив’язувалися до дерев: “такі колоди, – вони мають і тепер ще назву бортей, – існують і нині у нас на досліджуваній території. Із бжолярством пов’язані такі назви як Бортків (х, ч, с), Бортки (х), Пасіка (с, х, ч) тощо [2]. У межах топонімів можна виділити декілька груп: 1. Назви, які пов’язані з лісовими промислами: Тартак (х), Тартаків (с), Мазярка (х), Смільно (с), Смолин (с), Смолярня (х).

Наприкінці XVI – початку XVIII ст. розвиток різноманітних промислів, пов’язаних із використанням деревини, спричинив жахливу

хвилю знищення лісу. Деревообробні підприємства зосереджувалися в основному на Малому Поліссі, де лісові масиви ще вкривали величезні території. Цю деревину вивозили на експорт, виробляли з дерева дьоготь, смолу, для виробництва поташу, вугілля тощо. Ліс забезпечував паливом гуті і рудні, а пізніше і текстильну промисловість (рис. 1). Обробка дерева здійснювалася на деражнях (пункти первинної переробки деревини), тартаках (“тартак” – “лесопильний завод”), з якими пов’язані назви Тартаків (с), Тартак (х), Деражно (с, х) тощо. У XVII ст. розширюється торгівля із західною Європою. Вивіз лісу і продуктів переробки дерева послужив поштовхом до дальшого розвитку лісової промисловості. Так з деревної золи почали виробляти поташ, який користувався великим попитом за кордоном. Приміщення, де виробляли поташ (карбонат калію – K_2CO_3), у будах шляхом спалювання. Починаючи з XVI ст. поташництво (будництво) було одним із найпоширеніших промислів у лісових районах України – на Малому Поліссі, а з XVII-XVIII ст. на Чернігівщині, менше – в Карпатах [1]. Поташ використовувався для виробництва скла, фарб, мила, для вибілювання тканин і вовни. Слова “попіл”, “поташ”, “зола” лежить в основі назв: Попельня (х), Попіл (х, ч), Поташня (с) тощо.

Рис. 1. Поширення географічних назв Гологоро-Кременецької гряди та Малого Полісся, пов’язані з особливостями промислового виробництва

Поблизу поташних буд виникали населені пункти, в назвах яких відбився зв’язок із будами та будниками (“будник” – “робітник на поташному заводі”); Буди (хх), Буда (хх), Будки (хх) тощо. З XVIII ст. у зв’язку із розвитком

техніки, виникненням нових галузей промисловості поташництво занепадає. В першій половині XIX ст. на Малому Поліссі кількість робітників, зайнятих у поташництві, зменшується з 800 у 1795 році до 220 у 1859 [2,3].

Мале Полісся було всіяне будищами (будище – “місце, де був поташний завод”, що знайшло своє відображення у топоніміці: Будище (с), Будища (х), Будище (х) тощо. Також є значна кількість топонімів пов’язана із місцевим виготовленням дьогтю, смоли, вугілля: Смолярі (с, х), Смолярня (с, х), Дігтів (х), Вугільне (х) та ін.

Винахід паперу привів до ще інтенсивнішого розвитку лісової промисловості. З’явилися цілі хутори та села, жителі яких виробляли папір для потреб феодалів. Але встановити де саме були ці села, важко. На Малому Поліссі є лише декілька сіл та хуторів, які мають назву Папірня (с, х, ч), пов’язані з цим виробництвом, виявилось при збиранні матеріалу на даній території, що більше 30 таких назв перестало існувати. Наприклад: Бродівському, Львівському, Ратинському географо-топонімічних районах.

2. Назви пов’язані з гончарним промыслом: Глинка (х), Глинець (с), Цегельник (х), Цегельня (ч), Черепин (с) тощо. Ця група порівняно невелика, хоч матеріали археологічних розкопок свідчать, що і ця галузь була досить розвинутою на Малому Поліссі і у меншій кількості у Гологоро-Кременецькому географо-топонімічному районі. Спочатку люди виробляли з глини посуд (гличики, миски) та інші речі. З цього часу походять топоніми, що вказують на гончарне виробництво: Гончарове (с), Гончарівка (с), пізнішими щодо походження є назви: Цегельник (с), Цегельня (с), Цегельницько (ч), Черепин (с) – виникли коли з глини навчилися виробляти цеглу і черепицю [2].

3. Назви, пов’язані зі скляною промисловістю: Гута (с), Гутка (х), Гутище (х) і ін. Починаючи з XVII ст. набрав широкого розвитку промысел із виробництва скла. Примітивні підприємства, на яких виготовляли віконне скло, а також різноманітний скляний посуд, називалися гутами (від німецького слова *Hutte*) [4]. Вони розташовані в основному на Малому Поліссі, де було вдосталь кварцового піску, поташу та палива. Наприкінці XVII ст. кількість гут значно зросла до 15 назв. Про значне зростання скляної промисловості свідчать назви сіл і хуторів: Гута (с, х), Гутище (с, х), Нова Гута (х), на виробництво скла яскраво вказує назва Гута Скляна (х) тощо.

4. Назви, пов’язані з вагою промисловістю: Руда (х), Рудне (с), Кузня (х) та ін. Величезна кількість населених пунктів, назви яких походять від слова “рудня”, говорить про те, що здавна на Малому Поліссі видобували залізо з болотних руд. На велику кількість подіб-

них назв звертає увагу і Федір Вовк: “Коли поминути незвичайно багаті поклади залізної руди на Катеринославщині, що її, як свідчить Есхл, обробляли вже скіфи, та спинитись просто на Слов’янській добі, то й тут назви місцевостей, як Рудня, Рудка, що дуже часто трапляються, особливо на Північній Україні, свідчать про те, що видобування болотної руди практикувалось на Україні вже дуже давно”. Примітивні залізодобувні заводи влаштувалися поблизу річок, бо рухову силу їм давали водяні млини. Руду копали в болотах, полоскали в спеціальних кошиках у воді та перетоплювали в горнах з вугіллям. Цим способом одержували шматки чавуну, „досить поганого, порівнюючи з сибірським та іншим великоруським залізом”. Наприкінці XVII ст. залізництво зовсім занепало. Очевидно причиною цього були ті самі обставини, “що на початках 19 ст. змели цілу місцеву промисловість разом з гутами, будами, папірнями та іншими закладами, що ними була всіяна ціла територія Північної України [1].

На Малому Поліссі зустрічається багато топонімів, які вказують на місце, де добували руду наприклад: Руда (с, х), Рудне (с), Рудно (ч) тощо. Часто до назви Руда приєднувалося слово, яке вказувало або на приналежність власникові, або на відношення до найближчих населених пунктів: Руда-Колтівська (с), Руда-Краковецька (с), Руда-Сілецька (с), Руда-Коханівська (х) тощо. Інколи жителі виготовляли з руди різні вироби. Назва предмета, який виготовляли в найбільшій кількості, нерідко ставала основою для антропонімів чи топонімів таких як: Сокирчиці (с), Пили (с), Підкови (х). На продукти рудної промисловості вказують топоніми Мідне (х), Залізний (х) тощо. Ковальство згадується як одне з найдавніших ремесел, про існування якого ще в доісторичні часи свідчать археологічні знахідки. Назви Ковалі, Зубильне, Сокиричі тощо свідчать про існування різноманітних металообробних ремесел на досліджуваній території. Просіки у лісі, на яких стояли кустарні підприємства, називали майданами (“майдан” – “лесная поляна”, “завод для гонки смоли») з чим пов’язано багато топонімів – Майдан (сс), Майдан (хх) тощо.

5. Назви, які пов’язані з харчовою промисловістю: Бровари (с,х,ч), Млини (х), Млинки (х) тощо. Харчова промисловість була досить розвинена. Тут були млини, спочатку водні, потім вітряні, а ще пізніше – парові, які використовувалися у харчовій промисловості (виріб муки, олії, пшона). Про значний розвиток млинарства свідчить значна кількість назв:

Млиниська (с), Млини (х), Мельники (ч), Млинки – Мазурські (с) тощо.

Рідше зустрічаються топоніми, які пов'язані з іншими видами харчової промисловості. У Сокальсько-Горчинському географо-топонімічному районі хутір Олійники, назва якого пов'язана з виробництвом олії.

Частіше зустрічаються назви, пов'язані з виготовленням пива: Бровари (х), Броварний (х), Хмільне (с, х) тощо.

Сіль, яка йшла на експорт, та задоволення внутрішніх потреб добували у так званих тупах та банях [3]. Добування солі, особливо в Галичині на початку XVII ст., на жаль топонімів, що безпосередньо вказують на місце добування солі майже немає. Як поодинокі при-

клади – назви: Солонка (с), Баня (х), Бонівка (х) тощо.

Висновки: Отже, на території Гологоро-Кременецької гряди та Малого Полісся існує дві відособлені топонімічні системи. Господарська діяльність населення Гологоро-Кременецької гряди та Малого Полісся здійснювалась у різних природних умовах, що мало на неї неабиякий вплив. На Малому Поліссі в основному відображаються природні особливості місцевості і зовсім зрідка – імена людей. На Гологоро-Кременецькій гряді навпаки: місцевості суцільного землеробського освоєння закріплювала за собою імена поселенців та землевласників. Ця закономірність є головною закономірністю топонімії даного регіону.

Література:

1. Географический энциклопедический словарь: Понятия и термины. /Гл.ред. А.Ф.Трешников /Ред.кол.: Э.Б.Алаев, П.М.Алампиев, А.Г.Воронов и др. - М.: Советская энциклопедия, 1988. - 432с.
2. Кордуба М.М. Що кажуть нам назви осель? / М. М. Кордуба. – Львів : видавництво «Наша Батьківщина», 1938. – 22 с.
3. Мурзаев Э.М. Топонимика и география // Э.М. Мурзаев.- Вести МГУ - №3. - 1963. - С.14-23.
4. Краткий топонимический словарь / В. А. Никонов. — М.: Мысль, 1966. — 512 с.
5. Природа Украинской ССР. Ландшафты и физико-географическое районирование / Маринич А.М., Пашченко В.М., Шищенко П.Г., Отв. ред. Маринич А.М. – К.: Наук. думка, 1985. – 224 с.

References:

1. Neohrafycheskyyu entsyklopedycheskyyu slovar': Ponyatyya y terminy. /Hl.red. A.F.Treshnykov /Red.kol.: Э.В.Алаев, П.М.Алампиев, А.Н.Воронов y dr. - М.: Sovet'skaya entsyklopedyya, 1988. - 432s.
2. Korduba M.M. Shcho kazhut' nam nazvy osel'? / М. М. Korduba. – L'viv : vydavnytstvo «Nasha Bat'kivshchyna», 1938. – 22 s.
3. Murzaev E.M. Toponymyka y heohrafiya // Э.М. Murzaev. – Vesty MNU – #3. – 1963. - S.14-23.
4. Kratkyu toponymycheskyyu slovar' / V. A. Nykonov. — М.: Myisl', 1966. — 512 s.
5. Pryroda Ukraynskooy SSR. Landshafty y fyzyko-heohrafycheskoe rayonyrovanye / Marynych A.M., Pashchenko V.M., Shyshchenko P.H., Отв. red. Marynych A.M. – К.: Nauk. dumka, 1985. – 224 s.

Аннотация:

Н. Таранова, С. Гулык. ТОПОНИМИЯ ГОЛОГОРО-КРЕМЕНЕЦКОЙ ГРЯДЫ И МАЛОГО ПОЛЕСЬЯ, КОТОРЫЕ СВЯЗАНЫ С ХОЗЯЙСТВЕННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ НАСЕЛЕНИЯ.

В статье проанализированы топонимия Гологоро-Кременецкой гряды и Малого Полесья, связанные с хозяйственной деятельностью населения. Установлено, что на данной территории существует две обособленные топонимические системы. Хозяйственная деятельность населения осуществлялась в различных природных условиях, имело на нее большое влияние. Вести земледелие на Малом Полесье было чрезвычайно трудно из-за чрезмерную увлажненность почвы, поэтому население занималось в основном, скотоводством, рыболовством, охотой. Топонимика Малого Полесья как в зеркале отражает характер земледельческого использования каждой отвоеванной в болотах участки суши: (хх) Нивки, Длинная Нива (х), Кривая Нива (хх) и др.. Хлеба здесь всегда не хватало. Выжить помогало рыболовство и охота, а также сбор ягод, грибов и тому подобное. Поэтому на Малом Полесье в основном отражаются природные особенности местности и совсем редко - имена людей. На Гологоро-Кременецкой гряды наоборот: местности сплошного земледельческого освоения закрепляла за собой имена поселенцев и землевладельцев. Эта закономерность является главной закономерностью топонимии этого региона.

Ключевые слова: топонимы, генезис, географо-топонимические районы, Гологоро-Кременецкий кряж и Малое Полесье.

Abstract:

N. Taranova, S. Gulyk. PLACE NAMES, GOROGORO-KREMENEZKY RIDGES AND SMALL POLISSYA, WHICH ARE ASSOCIATED WITH THE ECONOMIC ACTIVITIES OF THE POPULATION.

Our study is devoted to the study of toponymy, Gorogoro-Kremenezky ridges and Small Polissya, which are associated with the economic activities of the population, where the preserved unique archaic sources to determine the time and direction of settlement in this part of Ukraine, which not only was not the object of toponymic studies, but was not used as the subject of extensive exploration. That is why the study of Toponymy, Gorogoro-Kremenezky ridges and Small Polissya, connected with economic activity of the population is considered relevant and thus requires further research.

The article analyzes the names of Gorogoro-Kremenezky ridge and Small Polissya associated with the economic activities of the population. Found that on this site there are two separate toponymic systems: explicit vituperating place names of the Small Polissya and vedantadesika place names, Gorogoro-Kremenezky ridge. Economic activity of

population was carried out in different environmental conditions, little of a great impact. To farming on a Small Polissya was extremely difficult due to the excessive moisture of the soil, so the population is mainly engaged in the cattle breeding, fishing, hunting. Place names of the Small Polissya is a mirror of the nature of each agricultural use of reclaimed bogs in areas of land: (XX) Nivki, the Long field (h) Curve of the field (XX), etc. the Bread here is always not enough. To survive helped the fishing and hunting, and gathering berries, mushrooms and the like. Therefore, a Small Polissya are primarily natural terrain and very rarely - people's names. Gorogoro-Kremenets ridge opposite: the area of continuous agricultural development has secured the names of the settlers and the landowners. This pattern is the main pattern in the toponymy of this region.

Key words: toponyms, Genesis, geography and toponymic districts, Gorogoro-Kremenets ridge and Small Polissya.

Надійшла 15.11.2017р.